

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 30.11.1999 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiutta. Työryhmän tuli selvittää maatalousyrittäjien tulonmuodostuksen muuttuminen Euroopan unionin myötä ja siitä mahdollisesti aiheutunut vakuutusmaksujen erääntymisaikataulun muutostarve. Lisäksi tuli selvittää Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen muut maksuvalmiuteen liittyvät tarpeet. Työryhmän tuli tehdä myös tarpeelliset ehdotukset säädösmuutoksiksi.

Työryhmän puheenjohtajana toimi ylijohdaja Tarmo Pukkila sosiaali- ja terveysministeriöstä, varapuheenjohtajana neuvotteleva virkamies Carin Lindqvist-Virtanen sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä jäsenenä finanssisihteeri Arto Mynttinen sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, matemaatikko Tiina Laurila Eläketurvakeskuksesta, johtaja Kaarina Knuuti Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:stä ja verksamhetsledare Tage Ginström Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC:sta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö 10.12.1999 tekemällään päätöksellään nimesi työryhmän jäseneksi hallintojohtaja Pekka Haanmäen Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta. Työryhmässä toimi lisäksi pysyvästi asiantuntijana ylitarkastaja Henry Pitkänen Vakuutusvalvontavirastosta. Työryhmä valitsi sihteereiksi lakimies Eija Korven Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta sekä erikoissuunnittelija Minna Liutun sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työryhmä otti nimekseen Melan maksuvalmiustyöryhmä. Työryhmän määräaika päättyi 31.3.2000.

Työryhmä on työnsä kuluessa kuullut asiantuntijana maatalousneuvos Heimo Hanhilahtea maa- ja metsätalousministeriöstä.

Saatuahan muistionsa valmiiksi työryhmä luovuttaa sen kunnioittavasti sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 3 päivänä huhtikuuta 2000

Tarmo Pukkila

Carin Lindqvist-Virtanen

Arto Mynttinen

Pertti Tuhkanen

Tiina Laurila

Kaarina Knuuti

Tage Ginström

Pekka Haanmäki

Minna Liuttu

Eija Korpi

SISÄLTÖ

1. Johdanto	1
2. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toiminta pääpiirteittäin	2
3. Maatalousyrittäjien eläke- ja luopumisjärjestelmien rahoitus	3
3.1. MYEL- ja luopumisjärjestelmien rahoituslähteet	3
3.2. Vakuutusmaksutulot ja maksujen erääntymisaikataulu	4
3.3. MYEL- ja luopumisjärjestelmien valtion osuuden ennakot	4
3.4. Eläketurvakeskuksen vastuunjako	5
3.5. MYEL-rahaston syntyhistoria ja rakenne	5
4. Maatalousyrittäjien vuotuinen tulonmuodostus ja maksuvalmius	7
5. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuteen ja vakuutusmaksujen erääntymisaikatauluun liittyvät ongelmat	8
6. Maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen liittyvät viimeaikaiset muutokset	10
6.1. Työeläkevakuutusyhtiöt	10
6.2. Lailla perustetut eläkelaitokset	10
6.3. Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius	11
7. Työryhmän ehdotukset	12
7.1. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaaminen	12
7.2. Maatalousyrittäjien vakuutusmaksujen eräpäivän siirto ja valtion osuuden jaksotuksen muuttaminen	12
7.3. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen väliaikaisen maksuvalmiuden turvaaminen	14
7.4. MYEL-rahaston korottaminen likviditeettipuskurin turvaamiseksi	14
7.5. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen normituoton ylitteen jako	15
7.6. Eläketurvakeskuksen vastuunjako	15
7.7. Vakuutusmaksuaikataulun joustavuuteen varautuminen	15

LIITTEET 1-8

1. Johdanto

Maatalousyrittäjien tulonmuodostuksessa ja tulokertymän vuotuisessa ajoituksessa on tapahtunut muutoksia Suomen liittyttyä Euroopan unioniin. Aikaisempaa huomattavasti suurempi osuus maatalouden tuloista muodostuu valtion maksamista EU- ja kansallisista tuista. Agenda 2000 –uudistuksen tultua voimaan EU-tukien maksatus painottuu vuoden loppupuolelle. Muutos vaikuttaa muun muassa maatalousyrittäjien mahdollisuuksiin maksaa eläke- ja tapaturmavakuutusmaksujaan.

Osana pyrkimystä kehittää työeläkkeiden rahoitusta pitkäjänteistä sijoituspolitiikkaa suosivaksi ja siten rahastojen tuoton lisäämiseksi työeläkelaitosten vakavaraisuussäännöstöä on uudistettu. Lailla perustettujen eläkelaitosten vakavaraisuustyöryhmän (Sosiaali- ja terveysministeriö, 1998:15) ehdotusten pohjalta annetun hallituksen esityksen (HE 44/1999 vp.) mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseen liittyvät ongelmat selvitettäisiin erillisenä hankkeena.

Maatalousyrittäjien eläkemaksujen nykyiset eräpäivät ovat helmi-, touko- ja elokuun viimeinen päivä. Lisäksi rahoitus muodostuu valtion osuuksista ja Eläketurvakeskuksen vastuunjaon kautta muiden eläkejärjestelmien maksamista eläkemeno-osuuksista.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmius on viime vuosina heikentynyt. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa vakuutusmaksujen viiveet, vakuutusmaksujen maksuaikataulun ja maksettavien eläkkeiden maksatusaikataulun ajoituksesta aiheutuvat lyhytaikaiset maksuvalmiusongelmat ja eri tulo-erien arviointivirheet.

Toteutuneet muutokset edellyttävät toisaalta tarvetta tarkastella vakuutusmaksujen maksuaikataulun ja mahdollisten muutosten vaikutusta Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuteen, toisaalta selvittää maksuvalmiutta laajemminkin.

Työryhmämuistiossa käytetyt lyhenteet on koottu liitteeseen 1.

2. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toiminta pääpiirteittäin

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) tehtävänä on huolehtia maatalousyrittäjien eläkevaikutuksesta (MYEL), tapaturmaturvasta (MATA), sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun päivärahaa, ryhmähenkivakuutuksesta (RHV), luopumisetuuksista ja lomituspalveluista siinä laajuudessa kuin maatalousyrittäjien eläkelaitoksen ohjesäännön sisältävän asetuksen (501/1969) 1 §:n 1 momentissa luetelluissa laeissa säädetään.

Melan toiminta rahoitetaan valtion ja Kansaneläkelaitoksen (Kela) osuuksilla, vakuutusmaksutuloilla, Eläketurvakeskuksen (ETK) vastuunjaosta saatavilla maksuilla ja sijoitusten tuotolla. Valtion osuus vuonna 1999 oli MYEL- ja sukupolvenvaihdoseläkemenosta 76 %, RHV-menoista 33 %, MATA-kokonaiskustannuksista 32 %, Mela-sairauspäivärahan kokonaiskustannuksista 100 %, luopumiseläke- ja luopumiskorvausmenoista 100 % sekä luopumis- ja lopettamistukimenoista 100 % (josta EU:n osuus 34 %). Valtion osuudet ilman lomitusta vuonna 1999 olivat 2 908,7 miljoonaa markkaa.

Melan toiminnan kustannukset muodostuvat MYEL-eläkemenosta, MYEL-kuntoutuksen aiheuttamista kustannuksista, RHV-korvauksista, TEL-LEL-YEL-MEL-TaEL-eläkemenosta, sukupolvenvaihdoseläkemenosta, MATA-järjestelmän korvausmenoista, Mela-sairauspäivärahaajärjestelmän korvausmenoista, luopumiskorvaus- ja luopumiseläkemenosta, luopumis- ja lopettamistukimenoista sekä liike- ja hoitokuluista. Eläke- ja korvausmenojen määrä vuonna 1999 oli 3 702,7 miljoonaa markkaa sekä liike- ja hoitokulujen määrä ilman työturvallisuus- ja lomitustoimintaa 118,4 miljoonaa markkaa.

Valtion osuutta määrättäessä eläke- ja korvausmenot otetaan huomioon kirjanpidon mukaisina, hoitokulut sen sijaan normitettuina erikseen vahvistettujen normiperusteiden mukaisesti.

MYEL-järjestelmän normiperusteiden mukaiset hoitokulut rahoitetaan kuten MYEL-etuuksien maksamisesta aiheutuvat kustannukset (MYEL 13 §). Luopumisjärjestelmistä muiden kuin luopumistuen ja lopettamistuen hoitokulut yhdistetään MYEL-järjestelmän vastaaviin kuluihin ja korvataan siten kuin MYEL:ssä on säädetty (SPVEL 41 §, LUKL 35 §, LUEL 22 §). Luopumis- ja lopettamistuista aiheutuvat hoitokulut maksetaan valtion varoista erikseen normiperusteiden mukaisina (LUTUL 38 §, LOTUL 13 §).

MATA-järjestelmän hoitokulut sisältyvät MATA-järjestelmän kokonaiskustannuksiin (MATA 13 §). Mela-sairauspäivärahaajärjestelmästä aiheutuvia hoitokuluja varten on oma sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM) vahvistama norminsa. MATA 15 §:n 2 ja 3 momentissa on mainittu ne prosenttiosuudet, joilla eri osapuolet osallistuvat järjestelmän kokonaiskustannusten rahoitukseen. Prosenttiosuuksia on viimeksi muutettu lailla (878/1998). Peruslähtökohta on se, että Mela kirjaa tuleviin korvausmenoihin tarvittavat varat korvausvastuiksi eli MATA-rahastoksi. Työajan vakuutuksen osalta rahastointi koskee vain laissa määriteltyä lisäturvaa. MATA-rahastoon siirretään vuosittain määrä, jolla perusturvaosuudet, maatalousyrittäjien ja valtion osuudet sekä sijoitusten tuotto yhteensä ylittävät samana vuonna maksetut korvaukset, työturvallisuuskulut ja kohtuulliset hoitokulut (MATA 20 §). MATA-työajan vakuutuksen rahasto on tällä hetkellä 214 miljoonaa markkaa ja vapaa-ajan vakuutuksen rahasto 68 miljoonaa markkaa. MATA-rahastoilla turvataan myös Melan maksuvalmius tapaturmavakuutuksen osalta.

Valtio korvaa lomituspalvelulain mukaisten tehtävien suorittamisesta Melalle aiheutuvat kohtuulliset hallintokulut. STM vahvistaa hallintokuluperusteet (LOMAA 32 §).

Melan maksuvalmiutta selvitellessään työryhmä keskittyi MYEL- ja luopumisjärjestelmiin. Tapaturmavakuutusjärjestelmää sivutaan vakuutusmaksujen eräpäivien ja valtion osuuden maksatuksen vuotuisen jakautumisen vuoksi, koska MYEL- ja MATA-järjestelmät ovat näiltä osin yhteneväiset. Täysin työn ulkopuolelle jätettiin lomitusjärjestelmän rahoitus- ja maksuvalmiuskysymykset.

3. Maatalousyrittäjien eläke- ja luopumisjärjestelmien rahoitus

3.1. MYEL- ja luopumisjärjestelmien rahoituslähteet

MYEL-etuuksien maksamisesta Melalle aiheutuvat kustannukset rahoitetaan seuraavista lähteistä (MYEL 13 §):

- 1 Melan vakuutetuilta saamat vakuutusmaksut. Vakuutusmaksuista vähennetään STM:n vahvistamien perusteiden mukaiset Melan kohtuulliset hoitokulut.

Vakuutusmaksuina ei valtion osuutta määrättäessä oteta huomioon niitä maksamatta jääneitä vakuutusmaksuja, jotka on jätetty ulosottotoimin perittäviksi, valvottu konkurssissa tai kuuluvat velkajärjestelyjen piiriin.

- 2 Melan sijoitustoiminnan tuotot, jotka otetaan huomioon STM:n vahvistamien perusteiden mukaisina.
- 3 Valtion osuus. Siltä osin kuin edellä kohdassa 1 mainitulla tavalla lasketut vakuutusmaksutulot ja 2 kohdassa mainitulla tavalla laskettu sijoitustoiminnan tuotto eivät riitä eläkkeiden maksuun, valtio maksaa Melalle valtion osuutta.

Valtio ei osallistu vapaaehtoisen lisäeläkevakuutuksen kustantamiseen (MYEL 13 §:n 2 mom.). Tämän vakuutuksen eläkemenot ja vastaavat hallintokustannukset on tarkoitettu peitettäväksi lisäeläkevakuutuksen vakuutusmaksuilla. Vapaaehtoisen perusvakuutuksen menoihin valtio osallistuu. Ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion vastuulla on yksi kolmannes.

Sukupolvenvaihdoseläkemenot yhdistetään MYEL:n mukaisiin vastaaviin kuluihin ja kustannetaan siten kuin MYEL:ssä säädetään (SPVEL 41 §). Jatkajilta perityt sukupolvenvaihdoseläkkeiden pääoma-arvot kirjataan sukupolvenvaihdoseläkemenojen oikaisueriksi.

Mela maksaa MYEL-eläkkeen mukana myös TEL-, LEL-, YEL-, MEL- ja TaEL-eläkkeitä. Niiden kustannukset Mela saa ao. eläkelaitoksilta. ETK maksaa niitä varten ennakkoa (TEL 12 § ja TEA 16 § ja 17 §). ETK suorittaa kustannusten lopullisen selvittelyn vuosittain.

Vastaavasti muut yksityisen sektorin eläkelaitokset maksavat omien eläkkeittensä yhteydessä myös MYEL-eläkkeitä. Nämä Melan kustannettavat eläkkeet otetaan ETK:n selvittelyssä huomioon ja lisätään valtion osuutta määrättäessä Melan MYEL-eläkemenoon.

3.2. Vakuutusmaksutulot ja maksujen erääntymisaikataulu

Vuoden 2000 alussa oli MYEL-vakuutettuja yhteensä noin 111.000 henkilöä, joista pakollisesti vakuutettuja noin 105.000 ja vapaaehtoisen MYEL-vakuutuksen ottaneita noin 6.000 henkilöä. Mela perii vuonna 2000 vakuutetuiltaan MYEL- ja RHV-vakuutusmaksuina noin 725 miljoonaa markkaa ja työajan MATA-vakuutusmaksuina noin 67 miljoonaa markkaa.

Maatalousyrittäjien eläkelain mukaiset maksut ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaiset työajan vakuutuksen maksut peritään vakuutetuilta samalla maksukortilla. Menettely on sekä vakuutetun että Melan perinnän kannalta järkevää ja taloudellista (postitus, ATK-kulut ym.). Maksut erääntyvät yhdessä, kahdessa tai kolmessa erässä vuotuisen maksun suuruudesta riippuen. Maksun ollessa alle 1 448,98 markkaa sen maksupäivä on toukokuun viimeinen päivä. Maksupäivät ovat helmikuun ja elokuun viimeinen päivä, jos maksu on 1 448,98 - 4 346,95 markkaa. Maksun ylittäessä 4 346,95 markkaa maksupäivät ovat helmi-, touko- ja elokuun viimeinen päivä (MYEA 17 § 2 mom.). Markkarajat on ilmaistu vuoden 2000 indeksissä.

Vakuutetuista noin 85 000 henkilöä maksaa vakuutusmaksunsa kolmessa erässä ja 24 000 henkilöä kahdessa erässä (heistä on vapaaehtoisen vakuutuksen ottaneita noin 4 000 henkilöä). Yhdessä erässä vakuutusmaksunsa maksavat ovat kaikki vapaaehtoisen vakuutuksen ottaneita, noin 2 000 vapaaehtoista MYEL-vakuutettua ja 23 000 vapaaehtoista MATA-vakuutettua.

3.3. MYEL- ja luopumisjärjestelmien valtion osuuksien ennakot

MYEL-järjestelmän menoja varten STM vahvistaa viimeistään kunkin vuoden marraskuun 25 päivänä valtion osuuden ennakon määrän seuraavalle kalenterivuodelle (MYEA 20 §:n 1 mom.).

Viimeistään kunkin vuoden kesäkuun 25 päivänä ministeriö vahvistaa valtion osuuden lopullisen määrän edelliseltä kalenterivuodelta ja samalla tarkistaa ennakkoerien määrät vuoden jälkimmäiseltä puoliskolta. Lisäksi ministeriö tarkistaa joulukuulta suoritettavan ennakkoerän määrän viimeistään kunkin vuoden marraskuun 25 päivänä (MYEA 20 §:n 1 mom.).

Melan on toimitettava ennakon määräämistä ja tarkistamista varten STM:lle tämän määräämä selvitys ennakon vahvistamista tai tarkistamista edeltävän kuukauden 20 päivään mennessä (MYEA 20 §:n 5 mom.).

Ministeriö maksaa ennakon Melalle kahtenatoista eränä kunkin kuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä (MYEA 20 §:n 2 ja 3 mom.). Sukupolvenvaihdoseläkemenot yhdistetään MYEL-menoihin valtion osuuden ennakkoa maksettaessa. Ennakon määrästä maksetaan (MYEA 20 §:n 2 mom.):

tammikuulta	13 %	heinäkuulta	10 %
helmikuulta	10 %	elokuulta	10 %
maaliskuulta	4 %	syyskuulta	4 %
huhtikuulta	8 %	lokakuulta	8 %
toukokuulta	10 %	marraskuulta	10 %
kesäkuulta	5 %	joulukuulta	8 %

Valtio maksoi MYEL -valtion osuuden ennakoita vuonna 1999 yhteensä 2 119 miljoonaa markkaa. Melalle jäi lisäksi valtiolta saatavaa ja lopullinen valtion osuus oli MYEL:n osalta vuonna 1999 yhteensä noin 2 121 miljoonaa markkaa.

Luopumisjärjestelmien (poisluettuna sukupolvenvaihdoseläkkeet) valtion osuuksien ennakot maksaa maa- ja metsätalousministeriö kahtenatoista yhtä suurena kuukausittaisena eränä. Ennakon määrä vahvistetaan viimeistään kunkin vuoden marraskuun 25 päivänä seuraavalle kalenterivuodelle. Vuoden jälkimmäisen puoliskon ennakoiden tarkistus tehdään viimeistään kunkin vuoden kesäkuun 25 päivänä samalla, kun vahvistetaan edelliseltä vuodelta olevien kustannusten lopullinen määrä. Joulukuun ennakoerän määrä tarkistetaan viimeistään kunkin vuoden marraskuun 25 päivänä. Ennakon on oltava Melan käytettävissä kunkin kuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä (LUTUA 30 §, LUKA 21 §, MLOTUA 11 §, LUEA 18 §).

Valtio maksoi luopumisjärjestelmien (poisluettuna sukupolvenvaihdoseläkkeet) valtion osuuden ennakoita vuonna 1999 yhteensä noin 710 miljoonaa markkaa (josta EU:n osuus 91 milj.mk). Melalle jäi lisäksi valtiolta saatavaa ja lopullinen valtion osuus oli luopumisjärjestelmien osalta vuonna 1999 yhteensä noin 715 miljoonaa markkaa.

3.4. Eläketurvakeskuksen vastuunjako

Mela on yksityissektorin työeläkejärjestelmän vastuunjaossa mukana ns. viimeisen laitoksen periaatteen mukaan. Tämä periaate tarkoittaa sitä, että TEL-LEL-TaEL-MEL-YEL-MYEL-eläkehakemuksen ratkaisee ja eläkkeen maksaa se eläkelaitos, jonka piiriin henkilö viimeksi kuului. Mela on TEL-LEL-TaEL-MEL-vastuunjaossa yleensä ennakkoja saavana osapuolena. Melalla on oikeus arvioida ennakoitensa määrä. Lopullisessa vastuunjaon selvittelyssä Mela on maksavana tai saavana eläkelaitoksena riippuen siitä, onko ennakkoja maksettu liian vähän vai liian paljon toteutumaan verrattuna.

YEL-vastuunjaossa Mela on ennakkoja saavana eläkelaitoksena, elleivät ensimmäisten ennakkoerien arviointivirheet muuta tilannetta. Lopullisessa vastuunjaon selvittelyssä Melan tilanne ratkeaa samoin kuin edellä TEL-LEL-TaEL-MEL-vastuunjaossa.

ETK:n kustannuksien jaon laskemiseksi Mela antaa arvionsa maksutulostaan ennakoiden määräämistä varten. Näidenkin kustannusten osalta Mela on maksavana tai saavana eläkelaitoksena riippuen ennakoiden suhteesta toteutumaan.

ETK:n vastuunjaon mukaisesti tuli Melalle vuonna 1999 nettomäärältään 461,6 miljoonaa markkaa. Vastuunjako ja ETK:n kustannuksia koskevasta rahaliikenteestä Melan ja ETK:n välillä tarkemmin liitteessä 2.

3.5. MYEL-rahaston syntyhistoria ja rakenne

MYEL 13 §:n 1 momentti oli voimassa vuoden 1981 loppuun saakka seuraavan sisältöisenä: "Valtio suorittaa vuosittain maatalousyrittäjien eläkelaitokselle avustuksena puolet tähän lakiin perustuvista eläkkeistä ja muista etuuksista, joihin tällöin ei kuitenkaan lueta 11 §:n 1 momentin mukaisia etuuksia. Jos eläkelaitoksen saamat vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto sekä edellä sanottu avustus yhteensä eivät riitä tämän lain mukaisiin etuuksiin ja eläkelaitoksen muihin kuluihin, maksaa valtio avustuksena myös puuttuvan määrän."

Vuoden 1974 loppuun saakka vakuutusmaksut, sijoitusten tuotto sekä valtion osuutena puolet eläkemenosta riittivät kattamaan Melan juoksevat kulut. Laskuperusteiden mukaan tulojen ja juoksevien kulujen erotuksena syntynyt ylitte kerrytti MYEL-rahastoa.

MYEL-rahasto syntyi tästä ylitteestä 31.12.1974 mennessä seuraavasti:

31.12.1970	17,2 mmk
31.12.1971	36,3 mmk
31.12.1972	51,0 mmk
31.12.1973	67,5 mmk
31.12.1974	68,1 mmk

Vuodesta 1975 lähtien valtio maksoi myös lisäävustusta, joten rahastoa kerryttävää ylitettä ei enää syntynyt.

Valtion avustus oli rahaston kertymisvaiheessa määritelty puoleksi eläkemenosta. Näin ollen rahaston kerryttäneen ylitteen on katsottava syntyneen vakuutusmaksuista ja sijoitusten tuotoista.

MYEL-rahaston nykymäärä on 133 miljoonaa markkaa. Vuoden 1974 jälkeen sitä ovat kasvattaneet hoitokulujen ja sijoitustoiminnan normipoikkeamat, eräät muut vähäisemmät erät sekä teknisesti ulosotossa olevien vakuutusmaksusaamisten kasvu. Ulosottosaamisten muutos kirjautuu MYEL-rahastoon, koska näitä saamisia ei oteta huomioon saatuina vakuutusmaksuina valtion osuutta määrättäessä.

Normitettujen hoitokulujen ja toteutuneiden hoitokulujen ero kirjataan MYEL-rahastoon. Samoin kirjataan sijoitusten normitetun tuoton ja toteutuneen tuoton ero MYEL-toiminnan osalta. MATA-vakuutuksissa määritellään työturvallisuuden laskennalliseksi määräksi 2 % MATA-kokonaiskustannuksista. Laskennallisen ja toteutuneen työturvallisuuskulun ero kirjataan MYEL-rahastoon seuraavalle tilikaudelle siirtyvänä saldoeränä. Samantyyppinen on luonteeltaan ryhmähenkivakuutus. Lisäetuihin liittyvän toiminnan nettotulos kirjautuu niinikään MYEL-rahastoon.

MYEL 10 §:ään lisättiin lailla (394/1995) uusi 4 momentti, joka tuli voimaan 1.4.1995 lukien: "Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen on kirjattava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti vastuvelkana tämän lain mukaisen eläketurvan järjestämisestä johtuvien tulevien menojen peittämiseen tarvittavat varat siihen määrään asti, johon eläkelaitoksen ne tulot, joita ei ole käytettävä muihin tarkoituksiin, riittävät mainittujen menojen peittämiseen." Vastaava periaate on aikaisemminkin sisällynyt MYEL-laskuperusteisiin.

Edellä mainittu 10 §:n 4 momentin ja laskuperusteiden soveltaminen merkitsee sijoitustoiminnan kannalta sitä, että perustekorkokokannan ylittävä sijoitusten nettotuotto kirjataan rahaston lisäykseksi. Näin ollen MYEL-rahasto toimii Melan sijoitustoiminnan riskinkantokykyä lisäävänä pääomavarantona. Melan rahoituksen näkökulmasta MYEL-rahastoa käytetään maksuvalmiuden turvaamiseen.

MYEL-rahasto on katettava muun vastuvelan tavoin. Katettavasta määrästä voidaan kuitenkin, kuten YEL:ssä, vähentää ulosotossa ja velkajärjestelyissä olevien saamisten osuus.

MYEL-rahasto toimii maksuvalmiuspuskurina. Se on siten MYEL-järjestelmän teknistä toimivuutta turvaava erä. Rahaston kasvattamiseen sijoitettua lisäpanostusta ei voida rinnastaa etuusmenoihin, vaan korkotuloa tuottavan maksupuskurin vahvistamiseen. Korkotuotto käytetään valtion osuuden alentamiseen.

4. Maatalousyrittäjien vuotuinen tulonmuodostus ja maksuvalmius

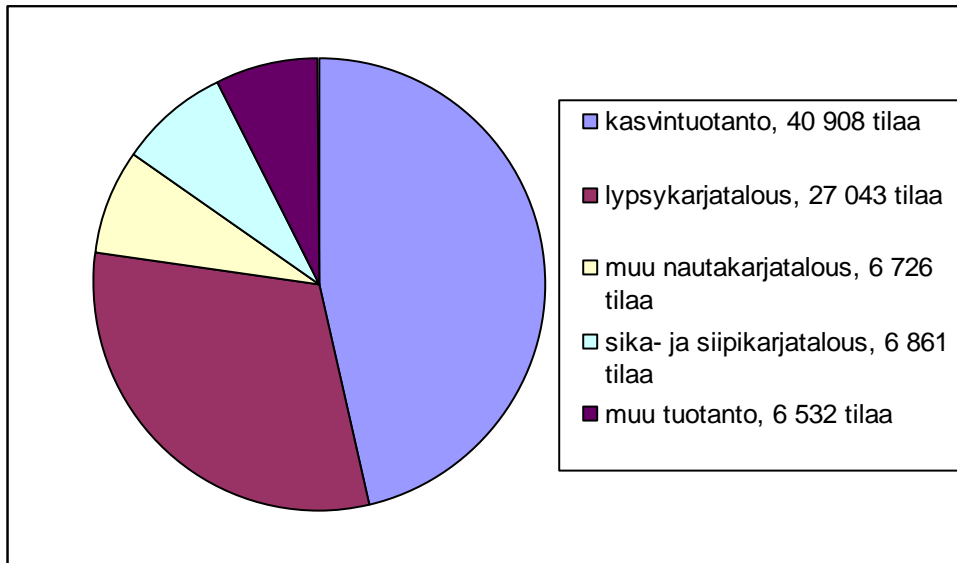
Maatalousyrittäjien tulonmuodostus ja tulokertymän vuotuinen ajoitus ovat muuttuneet Suomen liityttyä Euroopan unioniin. Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelman (Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos MTTL, helmikuu 2000) mukaan maataloustulo oli vuonna 1999 5,6 mrd. markkaa. Tämä on 33 % vähemmän kuin EU-jäsenyyttä edeltäneenä aikana vuonna 1994.

Aikaisempaa huomattavasti suurempi osuus maatalousyrittäjien tuloista muodostuu valtion maksamista tuista. Maa- ja puutarhatalouden bruttotuloista muodostuu tuista yli 40 % (vuonna 1999 43 %) ja tukien osuus on nousemassa noin puoleen bruttotuloista.

Viljelijöille maksettavat tulotuet ovat joko kansallisesti rahoitettuja tukia (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, kasvinviljelyn kansallinen tuki) tai EU:n osittain tai kokonaan rahoittamia tukia (peltokasvien CAP-tuki, eläintuet, luonnonhaittakorvaus, ympäristötuki). Peltotalaperusteisten tukien maksatus tapahtuu pääosin loppuvuodesta. Esimerkiksi luonnonhaittakorvauksen (LFA) ja ympäristötuen maksatus tapahtuu jatkossa lokakuun puolenvälin tienoilla ja peltokasvien CAP-tuki maksetaan marraskuun lopulla. Nämä tuet muodostavat käytännössä markkamääräisesti valtaosan viljelijöille maksetuista tuista. Maidon kansallinen tuki maksetaan kuukausittain. Kansallisten eläintukien ennakot maksetaan keväällä ja lopulliset tuet pääosin marraskuussa. Tukien maksatus vuonna 1999 ja tuen maksatuksen markkamäärät syys-joulukuussa 1999 ja 2000 on esitetty liitteessä 3.

Maatalousyrittäjien tulovirta jakautuu niin tukien kuin muidenkin tulojen osalta epätasaisesti kalenterivuoden varrelle (liite 4). Lisäksi eri tuotantosuuntien tulot kertyvät eri aikaan vuodesta. Maatalouden kustannusten ajoittumisen määrää suurelta osin tilan tuotantosuunta. Kirjanpitoiltoilta (maatalouden virallisessa kannattavuustutkimuksessa mukana olevat tilat) saatujen tilastotietojen mukaan kustannukset jakaantuvat kuitenkin keskimäärin melko tasaisesti pitkin kalenterivuotta (liitteet 5 ja 6).

Aktiivitilat jakautuivat tuotantosuunnittain seuraavasti vuonna 1998¹:

Kasvinviljelytiloilla tulokertymä painottuu loppuvuoteen. Silloin maksetaan peltoviljelyyn perustuvat tuet ja viljan myynti alkaa. Kotieläintuotantoon keskittyneillä tiloilla tulovirta on tasaisemmin jakautunut vuoden varrella. Kaikkein tasaisinta se on maitotiloilla.

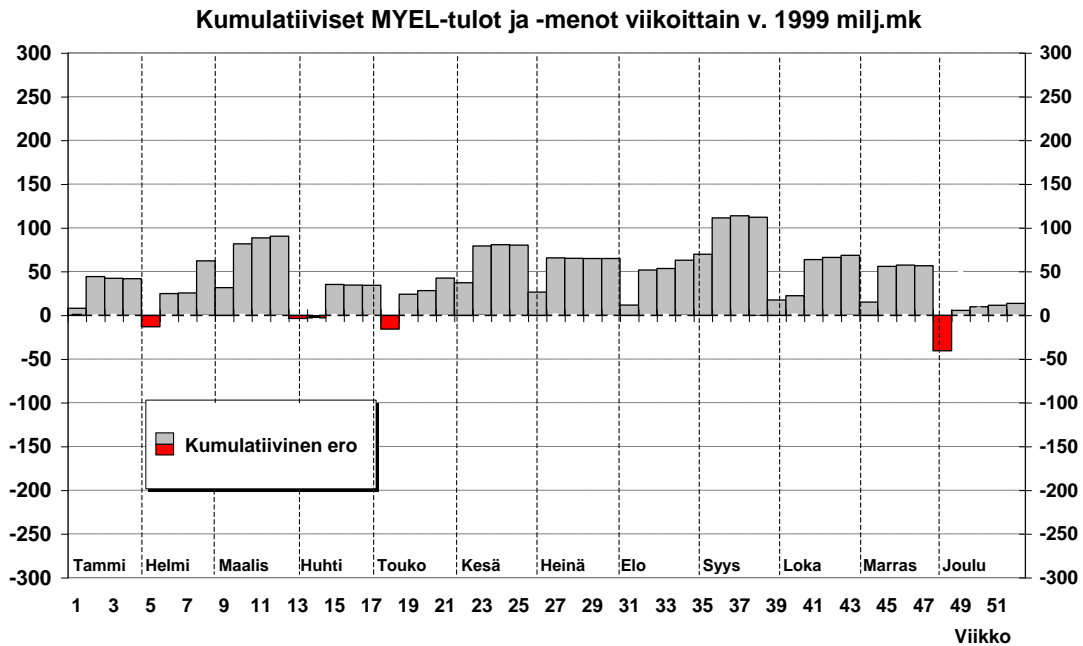
Edellä mainituista syistä viljelijät ovat esittäneet toiveita Melan perimien vakuutusmaksujen elokuun loppuun ajoittuvan eräpäivän siirtämiseksi loppuvuoteen. Vakuutettujen kannalta vakuutusmaksun eräpäiviä koskevilla säännöksillä tulisi pyrkiä siihen, että maksurasitus tasoittuisi kalenterivuoden ajalle. Tämä puolestaan vaikuttaisi myönteisesti vakuutettujen maksuvalmiuteen.

5. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuteen ja vakuutusmaksujen erääntymisaikatauluun liittyvät ongelmat

Eläke- ja korvausmenot muodostavat noin 97 prosenttia Melan menoista. Menovirta on tasaisesti jakaantunut vuoden varrelle. Jotta Melan jatkuva maksuvalmius turvataisiin, tulisi myös Melan tulot eli vakuutusmaksutulot, valtion, Kelan ja ETK:n ennakot kohdentaa tasaisesti menoihin nähden.

Melan maksuvalmiuden kannalta kriittinen ajankohta on kunkin kalenterikuukauden alku. Silloin runsaalle 200 000 eläkkeensaajalle on maksettava eläkkeit, joiden yhteismäärä on nykyisin noin 330 miljoonaa markkaa kuukaudessa. Nämä etuudet rahoitetaan pääosin vakuutusmaksutuloilla, ETK:n vastuunjaosta saatavilla maksuilla ja valtion osuudella. Eläkkeistä tehtävät ennakonpidätykset tilitetään verottajalle kunkin kuukauden 10 päivänä. Seuraavassa kuvassa esitetään Melan tuloja ja menoja MYEL- ja luopumisjärjestelmien osalta. Ennakonpidätykset ovat mukana eläkemenoissa.

¹ MMM Tietopalvelukeskus 2000

Nykyisellään vakuutusmaksujen eräpäivät ovat helmi-, touko- ja elokuun viimeinen päivä. Osa vakuutetuista maksaa vakuutusmaksunsa vasta eräpäivän jälkeen. Eräpäivänä vakuutusmaksunsa maksavienkaan maksusuoritukset eivät pankkiteknisistä syistä aina ehdi Melalle ennen seuraavan kuukauden eläkkeiden maksatusta. Liitteessä 7 on esitetty taulukko vuoden 1999 tuloista ja menoista.

Valtion osuuksien ennako on ositettu kuukausille oletuksella, että valtaosa vakuutusmaksuista on Melan käytössä eräpäiviä seuraavan kuukauden eläkkeitä maksettaessa.

ETK:n TEL-LEL-TaEL-MEL -vastuunjakoennakot tulevat Melalle vasta kunkin kuukauden 9 päivänä. Nekään eivät ole siis käytettävissä saman kuukauden eläkkeitä maksettaessa. Näissä ennakoissa olevat mahdolliset arviovirheet tasataan vasta tilivuotta seuraavan kalenterivuoden marraskuussa.

Myös valtion osuuksien ennakoihin saattaa tulla arviovirheitä. Arviot joudutaan tekemään edellisen vuoden elo-syyskuun tietojen perusteella ja erityisesti luopumisjärjestelmissä hakemuserien ennakoiminen on vaikeaa. Ennakoiden arvioinneissa suurin epätarkkuus kohdistuu ensimmäiselle arviojaksolle 1.1.- 30.6.

MYEL-rahasto toimii käytännössä MYEL-eläkkeiden ja luopumisjärjestelmien etuuksien maksatuksen varmistajana eli ns. maksuvalmiuspuskurina. Rahasto on tällä hetkellä noin 133 miljoonaa markkaa, josta ulosottosaamisten osuus on 31 miljoonaa markkaa. Ulosottosaamisten osuus ohjautuu teknisesti rahastoon, mutta sillä ei luonnollisestikaan paranneta Melan maksuvalmiutta, koska sen vastaeränä on taseen vastaavissa saman suuruinen saamiserä. Nettorahasto on tällä hetkellä siten noin 100 miljoonaa markkaa. Sillä voitaisiin kattaa vain vajaa kolmannes kuukauden eläke- ja korvausmenoista. Käytettävissä olevalla puskurilla on rahoitettava aktiivoidut käyttöomaisuusmenot sekä normaalit vakuutusmaksu- ja korkosaamiset, jotka yhteensä ovat noin 65 miljoonaa markkaa. Näin jäljelle jäävä noin 35 miljoonaa markkaa on riittänyt Melan maksuvalmiuden turvaamiseen, jos valtion osuuden ja ETK:n vastuunjakoennakoiden arviointivirheet ovat kohtuullisen pieniä.

Tapaturmavakuutuksen osalta maksuvalmius on turvattu MATA-rahastolla. Sitä ei voida käyttää MYEL- ja luopumisjärjestelmien rahoitukseen.

Vakuutusyhtiöiden luoton käyttöä säännellään vakuutusyhtiölaissa (1062/1979, 4 §) ja sen nojalla annetuissa STM:n määräyksissä. Työeläkeyhtiöt ja samalla tavalla myös Mela, jonka soveltuvien osin tulee noudattaa STM:n vakuutusyhtiöille antamia määräyksiä, saa ottaa luottoa maksuvalmiuden hoitoon vain Vakuutusvalvontaviraston luvalla.

6. Maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen liittyvät viimeaikaiset muutokset

6.1. Työeläkevakuutusyhtiöt

Vuoden 1997 alusta voimaan tulleella vakuutusyhtiölain muuttamisesta annetulla lailla (1292/96) korotettiin lakisääteistä eläkevakuutusliikettä harjoittavan vakuutusyhtiön vakavaraisuusvaatimuksia ja uudistettiin vakavaraisuuden valvontajärjestelmä. Toimintapääoma, jolla tarkoitetaan vakuutusyhtiön varojen ja velkojen erotusta, vaatimustasoa nostettiin ja asetettiin riippumaan sijoitusjakaumasta. Vakavaraisuusmekanismin perussuureksi luotiin vakavaraisuusraja, joka määriteltiin sijoitusjakauman pohjalta riskiteoreettisesti. Toimintapääomaan kuuluvat lähinnä oma pääoma, varaukset ja arvostuserot. Toimintapääoman kasvattamista varten luotiin uusi vastuuvetkään luettava erä, osittamaton lisävakuutusvastuu.

Vakavaraisuusjärjestelmän muut suureet on määritetty vakavaraisuusrajan avulla myös riskiteoreettisin perustein. Ne muodostavat tavoitevyöhykkeen, rajoitusvyöhykkeen ja kriisivyöhykkeen. Tavoitevyöhyke rajoittuu ylhäällä toimintapääoman ylärajaan, joka on vakavaraisuusrajan nelinkertainen määrä ja alarajaan, joka on vakavaraisuusrajan kaksinkertainen määrä. Tavoitevyöhykkeen alaraja on eräänlainen valvontaraja. Toimintapääoman yläraja on katsottu tarpeelliseksi, kun tarkastellaan lakisääteistä työeläkevakuutusta kohtuusperiaatteen näkökulmasta. Vakavaraisuus on rajoitusvyöhykkeellä, kun toimintapääoma on vakavaraisuusrajan ja tavoitevyöhykkeen alarajan välillä sekä kriisivyöhykkeellä kun vakavaraisuus on alle vakavaraisuusrajan tason. Näillä vyöhykkeillä toimenpiteitä ohjaa ensisijaisesti turvaavuusperiaate.

Uudistukseen liittyen sijoituksista saatava sijoitustuoton osa voitiin käyttää vuosina 1997-1999 toimintapääoman vahvistamiseen.

6.2. Lailla perustetut eläkelaitokset

Lailla perustettuja eläkelaitoksia ovat muun muassa Työeläkekassa (TEK), Esiintyvien taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmien eläkekassa (ETEK), Merimieseläkekassa (MEK) sekä Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Edellä mainitut lailla perustetut eläkelaitokset, lukuun ottamatta maatalousyrittäjien eläkkeitä, hoitavat pääasiassa työeläketurvaa, joka perustuu osittain rahastoivalle vakuutusjärjestelmälle. Rahastoilla ja niiden korkotuotoilla rahoitetaan myöhemmin maksettavia eläkkeitä. Rahaston sijoitustoiminta ja sen tuotto ovat siten merkittäviä tulevien eläkkeiden rahoituksessa.

Vakavaraisuusmekanismeja uudistettiin TEK:n, ETEK:n ja MEK:n osalta 31.12.1999 lukien

vastaamaan edellä selvitettyä työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuusmekanismia. Uudistuksella pyritään kasvattamaan laitosten toimintapääomia, jotta sijoitustoimintaa pystytään kohdistamaan aikaisempaa tuottavimpiin, mutta samalla myös aikaisempaa riskipitoisempiin kohteisiin. Sijoitustoiminnan kohdistaminen enenevässä määrin esimerkiksi osakkeisiin ja muihin riskipitoisempiin omaisuusryhmiin edellyttää suurempaa toimintapääomaa ja riskinkantokykyä kestämaan sijoitusten arvo- ja tuottovaihtelut.

Koska maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaaminen liittyy valtion osuuden maksujärjestelmään, eikä maatalousyrittäjien työeläketurva perustu osittain rahastoivalle vakuutusjärjestelmälle, maksuvalmiuteen liittyvät ongelmat päätettiin selvittää erikseen.

6.3. Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius

Kansaneläkelaitos hoitaa yleisen sosiaaliturvan toimeenpanoa Suomessa. Kansaneläkelaitoksen toiminta käsittää vähimmäiseläketurvan, yleisen sairausvakuutuksen, kuntoutuksen, työttömyysajan perusturvan, lapsiperheiden toimeentuloturvan, yleisen asumistuen sekä opinto- ja koulumatkatuen. Lisäksi Kansaneläkelaitos huolehtii vammaisuuksista ja sotilasavustuksista.

Eläke-etuudet rahoitetaan pääasiassa työntajien kansaneläkemaksuilla sekä valtion suorituksilla. Sairausvakuutusetuudet rahoitetaan pääasiassa vakuutettujen ja työnantajien sairausvakuutusmaksuilla sekä valtion suorituksilla. Kansaneläke- ja sairausvakuutusjärjestelmä perustuvat jakoperiaatteelle, jossa kunkin vuoden etuudet rahoitetaan samana vuonna kertyneillä tuotoilla. Sekä vakuutusmaksut että valtion osuudet suoritetaan Kansaneläkelaitoksen eläke- ja sairausvakuutuksen rahoituksen hoitamista varten oleviin rahastoihin, kansaneläkerahastoon ja sairausvakuutusrahastoon. Muun Kansaneläkelaitoksen hoitaman sosiaaliturvan rahaliikenne kulkee sairausvakuutusrahaston kautta.

Sairausvakuutuksen rahoittamat etuudet ja toimintakulut olivat 13,2 mrd. mk vuonna 1998. Vastaavat kansaneläkevakuutuksen menot olivat 19,0 mrd. mk. Vuositason maksuvalmiuden turvaamiseksi kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastoilta edellytetään määrättyä vähimmäistasoa. Kansaneläkevakuutuksen vieraalla pääomalla vähennetyn rahoitusomaisuuden on oltava kalenterivuoden päättyessä vähintään 4 % eläkevakuutuksen vuotuisista kokonaismenoista (rahoitusomaisuuden vähimmäismäärä). Vastaavasti sairausvakuutuksen rahoitusomaisuuden, josta on vähennetty vieras pääoma ja varaukset, on oltava vähintään 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaismenoista (rahoitusomaisuuden vähimmäismäärä). Vuosina 1998-2001 rahastojen varoja voidaan tarvittaessa siirtää rahastosta toiseen vähimmäismäärän saavuttamiseksi. Mikäli vähimmäismäärää ei siirrosta huolimatta saavuteta, valtio maksaa puuttuvan osan takuusorituksena. Rahastoja koskeva lainsäädäntö uudistettiin 31.12.1998 lukien. Tällöin säädettiin, että ao. rahastojen käyttö- ja sijoitusomaisuutta ei huomioida rahoitusomaisuuden vähimmäismäärää laskettaessa.

Valtio turvaa lisäksi rahastojen maksuvalmiuden kunakin ajankohtana. Jos Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius edellyttää, valtio maksaa maksuvalmiuden turvaamiseksi ns. maksuvalmius-suorituksia. Suoritus on väliaikainen ja Kansaneläkelaitos palauttaa rahat valtiolle välittömästi, kun tarvittava maksuvalmius on jälleen saavutettu.

7. Työryhmän ehdotukset

MYEL- ja luopumisjärjestelmien maksuvalmius on pääsääntöisesti voitava hoitaa tulojen ja menojen jaksotuksella sekä MYEL-rahastopuskurin avulla. Koska tämä ei ole kaikissa olosuhteissa mahdollista, työryhmä ehdottaa keinoja ongelmien ratkaisemiseksi. Työryhmän ehdotukset koostuvat kolmesta eri kokonaisuudesta. Ensinnäkin ehdotetaan muutoksia, jotka mahdollistavat MYEL- ja luopumisjärjestelmien maksuvalmiuden turvaamisen, kun lisärahoituksen tarve on lyhytaikaista tai ennakoimatonta. Toiseksi maatalousyrittäjien vakuutusmaksujen eräpäiviin sekä valtion osuuden ennakoiden jaksotukseen ehdotetaan muutoksia. Kolmanneksi MYEL-rahaston likviditeettipuskuria ehdotetaan kasvatettavaksi. Lisäksi ehdotetaan vähäisiä muutoksia lakien ja asetusten täsmentämiseksi sekä huomioon otettavaa eräiden Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuteen liittyvien järjestelmien tulevaisuuden suunnittelussa.

7.1. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaaminen

Nykyisellään valtio voi pankkilakon tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi maksaa valtion osuuden ennakkoa maatalousyrittäjien eläkeasetuksessa määritellystä jaksotuksesta poiketen. Tilapäisten, esimerkiksi ATK-tekniisten häiriöiden, ennakoiden arviovirheiden tai yllättävien menonlisäysten aiheuttaman tilanteen osalta maksuvalmius tulisi voida turvata. Viime kädessä maksuvalmiudesta vastaisi valtio.

Työryhmä ehdottaa maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 13 §:n tarkistamista siten, että valtio takaa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden kunakin ajankohtana.

Tarkoituksena on, että jos Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen MYEL- ja luopumisjärjestelmiin tarkoitettut varat eivät riitä näiden eläkkeiden maksamiseen, valtio turvaa maksuvalmiuden ns. väliaikaisilla maksuvalmiussuorituksilla. Maatalousyrittäjien eläkelaitos palauttaa valtion maksuvalmiussuorituksen välittömästi saatuaan tarvittavat varat muualta.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen väliaikaisen maksuvalmiuden turvaaminen aiheuttaa valtiolle vähäisiä korkokustannuksia maksuvalmiussuorituksen ajalta.

7.2. Maatalousyrittäjien vakuutusmaksujen eräpäivän siirto ja valtion osuuden jaksotuksen muuttaminen

Vakuutusmaksujen eräpäivän siirto

Maatalousyrittäjien vakuutusmaksut on maksettava Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle helmi-, touko- ja elokuun viimeinen päivä ja maatalousyrittäjien eläkkeet maksetaan kunkin kuukauden ensimmäisenä arkipäivänä. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden parantamiseksi eräpäiviä tulisi siirtää kuukauden viimeisestä päivästä aikaisempaan ajankohtaan. Myös asetusten antoaltuutusta täsmennettäisiin.

Työryhmä ehdottaa maatalousyrittäjien eläkelain 13 §:n tarkistamista siten, että vakuutusmaksujen maksupäivistä säädetään asetuksella.

Lisäksi maatalousyrittäjien tulomuodostuksen siirryttyä aikaisempaa enemmän loppuvuoteen EU-tukien myötä, elokuun eräpäivä tulisi myöhentää lokakuuhun.

Työryhmä ehdottaa maatalousyrittäjien eläkeasetuksen (667/1969) 17 §:n tarkistamista siten, että vakuutusmaksujen eräpäivät muutetaan helmikuun, toukokuun ja lokakuun 25. päiväksi.

TEL:n ja YEL:n mukaisten vakuutusmaksujen eräpäivä on kuun 20. päivä. MYEL:n mukaisten vakuutusmaksujen eräpäivää ei katsottu tarpeelliseksi yhdenmukaistaa TEL:n ja YEL:n mukaisten vakuutusmaksujen eräpäivien kanssa.

Maatalousyrittäjien eläkelain mukaisten vakuutusmaksujen eräpäivistä säädetään maatalousyrittäjien eläkeasetuksen 17 § 2 momentissa. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 18 §:n 2 momentin mukaan tapaturmavakuutusmaksut peritään MYEL:n mukaisen vakuutusmaksun yhteydessä maatalousyrittäjien eläkeasetuksessa tarkoitettuina maksupäivinä. Koska tapaturmavakuutusmaksu on alle 1 prosentti keskimääräisestä työtulosta ja sen osuus yhteenlasketusta keskimääräisestä vakuutusmaksusta on vain noin 7 prosenttia ja koska menettely on myös eläkelaitoksen perintä- ja hallintokustannuksia säästävä, pidetään tarkoituksenmukaisena, että vakuutusmaksut maksetaan yhdellä kertaa. Näin ollen maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki ehdotetaan pidettäväksi tältä osin ennallaan.

Valtion osuuden jaksotuksen muuttaminen

Valtion osuus suoritetaan kuukausittain tiettyinä prosenttiosuutena kokonaismäärästä. Koska edellä ehdotettu maatalousyrittäjien vakuutusmaksujen eräpäivän muutos vaikuttaa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tulovirtaan tulisi, valtion osuuden ennakon jaksotusta tarkistaa vastavasti siten, että tulovirta säilyy mahdollisimman tasaisena.

Lisäksi valtion osuuden uudelleen jaksottaminen pyritään tekemään siten, että se turvaa maksuvalmiutta aiempaa paremmin.

Työryhmä ehdottaa maatalousyrittäjien eläkeasetuksen 20 §:n tarkistamista siten, että valtion osuuden jaksottamista muutetaan seuraavan taulukon mukaisesti:

Kuukausi	Nykyinen prosenttiosuus	Uusi prosenttiosuus
Tammikuu	13	13
Helmikuu	10	10
Maaliskuu	4	4
Huhtikuu	8	8
Toukokuu	10	10
Kesäkuu	5	5
Heinäkuu	10	10
Elokuu	10	10
Syyskuu	4	12
Lokakuu	8	10
Marraskuu	10	2
Joulukuu	8	6

Valtion osuuden jaksottamisen muuttaminen aiheuttaa valtiolle laskennallisia korkotuoton menetystä noin 1,5 miljoonaa markkaa. Toisaalta on otettava huomioon se, että muutoksen yhtenä tavoitteena on vakuutusmaksukertymän parantaminen sekä osin pakkoperinnän ja sen aiheuttamien lisäkustannusten välttäminen. Tämä toteutuu, jos vakuutettujen maksuvalmius ehdotettuna uutena eräpäivänä on parempi nykyiseen maksujen erääntymisaikatau-

luun verrattuna. Tämän voidaan arvioida kompensoivan osittain valtion korkotuoton menetystä.

Kuten edellä on todettu, MYEL- ja MATA -vakuutusmaksujen perintä on kytketty toisiinsa. Myös valtion osuuksien ennakoiden jaksotuksesta on hallinnon sujuvuuden ja yksinkertaisuuden vuoksi perusteltua säilyttää nykyinen samankaltaisuus. Valtiolla ja Kansaneläkelaitoksella muutoksesta aiheutuu vähäinen laskennallinen korkomenetys.

Työryhmä ehdottaa, että maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusasetuksen (375/1982) 8 § valtion, kansaneläkelaitoksen ja maatalousyrittäjien eläkelaitoksen osuuden ennakoiden jaksotusta muutetaan vastaamaan edellä esitettyä maatalousyrittäjien eläkeasetuksen 20 § valtion osuuden jaksotusta.

7.3. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen väliaikaisen maksuvalmiuden turvaaminen

Kuten edellä kohdassa 7.1. on mainittu nykyisellään valtio voi pankkilakon tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi maksaa valtion osuuden ennakkoa maatalousyrittäjien eläkeasetuksessa, maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusasetuksessa ja luopumisjärjestelmiä koskevissa asetuksissa määritellystä jaksotuksesta poiketen. Valtion osuuden poikkeavalle jaksotamistarpeelle voi kuitenkin olla myös muita, ennakoitavissa olevia syitä, esimerkiksi arviointivirhe valtion osuuden tai vastuunjaon ennakoiden määrässä. Tämän vuoksi valtion osuutta tulisi poikkeuksellisesti voida jaksottaa maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi normaalisäännöstä poiketen.

Työryhmä ehdottaa, että maatalousyrittäjien eläkeasetuksen (667/1969) 20 § muutetaan siten, että 20 §:ssä säädetyistä valtion osuuden jaksottamisesta voidaan erityisestä syystä poiketa maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi. Vastaavat muutoksen ehdotetaan tehtäviksi myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusasetukseen ja luopumisjärjestelmän asetuksiin.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaaminen aiheuttaa valtiolle vähäisiä korkokustannuksia valtion ennakoiden uudelleen jaksotuksen ajalta.

Lisäksi työryhmä toteaa, että Maatalousyrittäjien eläkelaitos voi muiden työeläkelaitosten tapaan Vakuutusvalvontaviraston luvalla ottaa lyhytaikaista luottoa maksuvalmiutensa turvaamiseksi, silloin kun sen käyttö on lyhytaikaista, toiminnan laajuuteen nähden vähäistä ja kokonaistaloudellisesti edullisinta. Tällainen olisi tilanne esimerkiksi silloin, kun määräaikaisesti sijoitettujen varojen ennenaikainen likviditeetiksi muuttaminen merkitsisi tuottomenetystä, joka ylittää lyhytaikaisen, esimerkiksi luotollisen shekkitilin, vastaavat kustannukset.

7.4. MYEL-rahaston korottaminen likviditeettipuskurin turvaamiseksi

Tavoitteena on, että normaalitilanteessa MYEL- ja luopumisjärjestelmien maksuvalmius voidaan turvata MYEL-rahaston avulla. Edellä ehdotettujen muutosten jälkeenkin maksuvalmiusongelmia voi esiintyä ennen kaikkea loppuvuodesta. Tämä johtuu ehdotetusta vakuutusmaksun viimeisen eräpäivän myöhentämisestä ja siihen liittyvän maksusuoritusviiveen vaikutuksesta. Arvioitu tilanne on esitetty liitteessä 8. Jotta maksuvalmius heikkenisi

nykyisestä, tulisi MYEL-rahastoa kasvattaa noin 24 miljoonaa markkaa.

Työryhmä ehdottaa maatalousyrittäjien eläkelain väliaikaista muuttamista siten, että ns. MYEL-rahaston puskuriominaisuuden turvaamiseksi rahastoa kasvatetaan seuraavan neljän vuoden ajan siten, että puolet sijoitusten normituotosta ohjataan rahaston lisäykseksi.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan sijoitusten normituotto alentaa valtion rahoitusosuutta. Ehdotuksen arvioidaan vahvistavan rahastoa noin 24 miljoonalla markalla.

Koska sijoitusten normituotto on nykyisin noin 12 miljoonaa markkaa vuodessa, ehdotus lisäisi valtion osuutta noin 6 miljoonaa markkaa vuodessa seuraavan neljän vuoden ajan. Tämän jälkeen palattaisiin valtion osuuden määrittelyn osalta nykykäytäntöön. Rahaston kartuttaminen kasvattaisi vastaisuudessa normituottoa laskuperustekorkokannan mukaisesti ja vaikuttaisi siten valtion rahoitusosuutta alentavasti. Valtion saama korkotuotto nousisi portaittain neljän vuoden aikana ja olisi viidennestä vuodesta eteenpäin noin 1,2 miljoonaa markkaa vuodessa korkeampi kuin nykyisen rahaston korkotuotto.

7.5. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen normituoton ylitteen jako

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa ei ole omia säännöksiä sijoitusasioista, vaan maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 22 §:n 1 momentissa on viittaus maatalousyrittäjien eläkelain 17 §:ään. Lain tasolla ei ole määritelty sitä, miten yli laskuperustekorona ylittävä sijoitusten tuotto käytetään. Tällä hetkellä se jaetaan puoliksi valtion ja vakuutettujen kesken. Jako määritellään maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen perusteiden liitteenä olevissa laskuperusteiden liitteessä. Puolittaminen on johdettu laista ilmenevästä tapaturmavakuutuksen lisäturvan kustannusten puolittamisesta valtion ja vakuutettujen kesken. Asia on syytä täsmentää laissa.

Työryhmä ehdottaa maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamista siten, että laskuperustekorkokannan yli menevästä sijoitusten nettotuotosta puolet alentaa valtion osuutta ja puolet vakuutettujen osuutta.

7.6. Eläketurvakeskuksen vastuunjako

Eläkelaitosten keskinäinen vastuun eläkkeistä selvitetään vuosittain vastuunjaon avulla. Vastuunjako-osuudet suoritetaan enakkona ja lopulliset vastuunjakoselvitykset tehdään tilivuotta seuraavan vuoden loka-marraskuussa.

Työryhmä katsoo, että Eläketurvakeskuksen tulisi selvittää mahdollisuutta luoda puskuri muun muassa mahdollisten vastuunjaon ennakoiden arviointivirheiden korjaamiseen.

7.7. Vakuutusmaksuaikataulun joustavuuteen varautuminen

Työnantaja maksaa TEL:n vakuutusmaksut pääsääntöisesti neljännesvuosittain sovitun aikataulun mukaisesti. Lisäksi vakuutusmaksuaikataulusta on tietty mahdollisuus sopia eläkeyhtiön kanssa, esimerkiksi maksujen maksamisesta kuukausittain. Maatalousyrittäjillä tätä mahdollisuutta ei nykyään ole. Maatalousyrittäjien erikoistuminen tiettyyn tuotantosuuntaan on voinut aiheuttaa sen, että tulonmuodostus voi olla vaihtelevaa kalenterivuoden aikana.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaaminen kuitenkin edellyttää suhteellisen tasaista vakuutusmaksujen tulovirtaa kalenterivuoden aikana.

Vakuutusmaksuaikataulun joustavalle sopimiselle olisi edellytyksenä, että vakuutusmaksut pystytään korkouttamaan tiettyyn ajankohtaan. Tällöin alkuvuonna vakuutusmaksunsa maksaneen maatalousyrittäjän maksut ovat alemmat, kuin loppuvuonna maksunsa maksaneella yrittäjällä.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen ATK-tekniiset ratkaisut eivät vielä anna myöten vakuutusmaksujen korkolaskennalle ja vakuutusmaksueräpäivän joustavammalle valinnalle. Lisäksi mahdollisuus vakuutusmaksujen sopimiseen lisäisi Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallintokuluja.

Yleisenä tavoitteena on kuitenkin ollut pyrkiä aiempaa joustavampiin ja asiakaslähtöisiin hallinnollisiin ratkaisuihin. Siten valmius kehittää myös maatalousyrittäjien sosiaalivakuutukseen liittyviä maksujärjestelmiä nykyistä joustavammiksi tulisi ottaa huomioon.

Edellä esitetyn perusteella työryhmä katsoo, että Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tulisi jatkossa harkita mahdollisuutta vakuutusmaksun eräpäivän joustavammalle sopimiselle ja ottaa mahdollisuus huomioon tehdessään tulevaisuuden ATK-ratkaisuja.

PALVELUN KÄYTTÄJILTÄ PERITTÄVÄT ASIAKASMAKSUT

Kunnallisista sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista säädetään lailla asiakkailta perittävistä maksuista (asiakasmaksulaki 734/1992) ja asetuksella asiakkailta perittävistä maksuista (asiakasmaksuasetus 912/1992).

Asiakasmaksulailla säädetään maksuttomista palveluista ja sellaisista palveluista, joista voidaan periä maksu. Asiakasmaksuasetuksella säädetään palveluista perittävien maksujen enimmäishinnat. Niistä palveluista, joista ei ole säädetty asiakasmaksulaissa voidaan periä enintään omakustannushinta. Tällaisia palveluita järjestetään erityisesti sosiaalihuoltolainsäädännön nojalla. Esimerkkeinä tällaisista palveluista voidaan mainita ateriapalvelut ja turvapuhelin.

Asiakasmaksulainsäädäntö on perustunut vanhaan palvelurakenteeseen. Tästä johtuen käytäntö on johtanut siihen, että avohoidosta perittävät maksut voivat olla sekä kunnalle että palvelun käyttäjälle korkeampia kuin laitoshoidossa tai matalampia.

Oheisessa liitteessä on kuvattu pääpiirteittäin asiakkaalle määräytyvien maksujen perusteita ja asiakkaan saamia etuuksia avo- ja laitoshoidossa.

PALVELUN KÄYTTÄJÄN MAHDOLLISUUS VALITA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUITA

Kunnalla on kansanterveyslain, erikoissairaanhoidolain, mielenterveyslain, sosiaali- huoltolain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla velvollisuus järjestää em. laeissa säädettyjä palveluita sekä avo- että laitoshoidona.

Palvelun käyttäjällä ei ole kiireellistä sairaanhoitoa lukuun ottamatta subjektiivista oikeutta saada palveluita. Kunnan järjestämien palveluiden määrä ja laajuus on osin riippuvainen palveluiden kysynnästä ja kunnan taloudellisista mahdollisuuksista vastata palveluiden järjestämisen kustannuksista. STVOL:n 3 §:n nojalla kunnan on osoitettava voimavaroja sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Oheisessa taulukossa on esitetty palvelun käyttäjän mahdollisuuksia valita haluamansa palvelu joko avo- tai laitoshoidossa suhteessa kunnan velvollisuuteen järjestää palveluita.